

Sygn. akt II CSK 362/19

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa K. K. , J. K. i D. K. - współników spółki cywilnej pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo - Usługowe K. przeciwko M. K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 stycznia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 13 listopada 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powodowie K. K. , J. K. i D. K. - współnicy spółki cywilnej pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe K. wytoczyli w dniu 1 sierpnia 2017 r. przeciwko pozwanemu M. K. powództwo o zapłatę kwoty 56 416,23 zł z ustawowymi odsetkami odpowiednio od dnia 29 lipca i 1 grudnia 2011 r. od kwot ujętych w dwóch fakturach, tytułem wynagrodzenia za wykonanie dla niego sieci wodno-kanalizacyjnej. Już w pozwie wyjaśnili przyczyny wystąpienia z powództwem dopiero w 2017 r., mimo że roboty budowlane zostały zakończone i oddane pozwanemu w 2012 r. Wskazali, że pozwany nie miał pieniędzy na zapłatę, natomiast wiązała go umowa z M. sp. z o.o. w Ś., w której

przedsiębiorstwo to zobowiązywało się odkupić od pozwanego wykonaną sieć w 2015 r. pod warunkiem, że przyłączy się do niej co najmniej 33 odbiorców. Strony uzgodniły, że powodowie otrzymają wynagrodzenie ze środków, jakie pozwanemu wypłaci MPECWiK, co zostało uzgodnione z tym przedsiębiorstwem w formie zmiany umowy łączącej je z pozwanym. Mimo monitów i spełnienia warunku przyłączenia do sieci 33 odbiorców pozwany nie dąży do zawarcia umowy przekazania sieci. W takich okolicznościach powodowie wskazali, że ewentualne powołanie się przez pozwanego na przedawnienie roszczenia stanowiłoby nadużycie prawa. Pozwany rzeczywiście podniósł taki zarzut, który uwzględnił Sąd Rejonowy w Ś. ., oddalając z tej przyczyny powództwo wyrokiem z dnia 29 marca 2018 r. Sąd stwierdził, że upływ 3-letniego terminu przedawnienia roszczeń z umowy o roboty budowlane nie budzi wątpliwości, skoro wykonany obiekt budowlany został odebrany przez pozwanego w dniu 20 października 2011 r., a zachowanie powodów, którzy cierpliwie oczekiwali aż nadejdzie termin i ziści się warunek odkupienia sieci nie uzasadnia zastosowania art. 5 k.c., mającego w stosunkach między podmiotami gospodarczymi zastosowanie tylko w wyjątkowych wypadkach.

Sąd Okręgowy uwzględnił w przeważającej części apelację powodów od tego wyroku i zmienił rozstrzygnięcie, zasądzając od pozwanego na ich rzecz dochodzoną kwotę tyle, że z odsetkami od dnia 20 czerwca 2012 r. W pozostałym zakresie apelację oddalił. Odmiennie niż Sąd Rejonowy przyjął, iż sieć wodociągowa została odebrana dnia 20 czerwca 2012 r. Porozumienie zawarte między stronami, w wyniku którego doszło do podpisania aneksu do umowy pomiędzy pozwanym a MPECWiK zinterpretował jako umowę stron, w ramach której powodowie zgodzili się nie dochodzić od pozwanego przymusowej zapłaty należności za roboty budowlane, lecz poczekać na przeniesienie urządzeń wodociągowych przez pozwanego na rzecz przedsiębiorstwa wodociągowego, a pozwany zobowiązał się przenieść własność sieci na to przedsiębiorstwo i doprowadzić do wypłaty przez nie na rzecz powodów kwoty odpowiadającej ich wierzytelności. Zwlekanie z żądaniem zapłaty było skutkiem zawartej umowy oraz oczekiwaniem lojalnego wywiązania się z niej przez pozwanego, dla którego była przede wszystkim korzystna, skoro przekształcała jego zobowiązanie terminowe

w zobowiązanie bezterminowe, spłacane „cudzymi pieniędzmi”. Wykorzystane przeciwko powodowi przez pozwanego w ramach zarzutu przedawnienia sytuacji, w której powodowie poczynili ustępstwo wobec pozwanego nie zasługiwało, zdaniem Sądu Okręgowego, na akceptację.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od tego wyroku – zaskarżając go w zakresie dokonanej zmiany orzeczenia pierwszoinstancyjnego. Zarzucił w niej naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 328 § 2 i § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 271 i 299 k.p.c., a także niewłaściwe zastosowanie art. 5 w zw. z art. 118 k.c. oraz niezastosowanie art. 119 k.c. w zw. z art. 455 k.c. i 65 k.c., a także nieprawidłowe zastosowanie 65 § 1 i § 2 k.c.

Wniósł o zmianę zaskarżanego wyroku poprzez oddalenie powództwa w zaskarżonej części, ewentualnie - w przypadku potwierdzenia uchybień procesowych - uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpatrzenia z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniu przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Jednocześnie wniósł o zwolnienie go od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w całości.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanego powodowie wnieśli o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron.

Koniecznej selekcji spraw służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący powołał się na przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Dostrzeżone w sprawie istotne zagadnienia prawne ujął w pytaniach:

1. Czy bycie przedsiębiorcą jest tożsame, że dany podmiot powinien być obyty prawnie niezależnie od tego czym się trudni, a więc w procesie powinno się z większym krytycyzmem oceniać działania takiej jednostki.

2. Czy brak przezorności i lekkomyślność dyskwalifikuje skuteczne powoływanie się na treść art. 5 k.c., choćby nawet wystąpiły okoliczności z hipotezy tego przepisu uzasadniające jego zastosowanie jak np. nielojalność kontrahenta.

3. Czy możliwe jest przekształcenie wymagalnego zobowiązania w zobowiązanie bezterminowe.

Potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecnictwie łączył z koniecznością interpretacji art. 5 k.c. podnosząc, iż „chodzi dokładnie o to czy nawet w przypadku nielojalności kontrahenta brak przezorności w dbaniu o swoje sprawy czy lekkomyślność po stronie danego podmiotu wyklucza możliwość ochrony jego interesów poprzez treść art. 5 k.c. Jednocześnie rozstrzygnięcia, że taka lekkomyślność ma znaczenie zapadały w związku z innymi podstawami prawnymi tj. np. uchylene się od skutków prawnych czy w zakresie procesowych błędów pełnomocnika działającego w zaufaniu do wezwania sądu.”

Ponadto skarżący podkreślił, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd II instancji nie zastosował „wyższych kryteriów oceny postępowania powodów jako przedsiębiorców również w sferze prawa”. Za rzucający się w oczy błąd uznał także „uznanie, iż powodowie samą potencjalną możliwość zapłaty na ich rzecz zasadnie uznali za coś co zabezpiecza ich interes

i zwalniało ich z dalszego działania”, co spowodowało, że Sąd Okręgowy nie uznał ich działania za lekkomyślne, przyjmując, że prowadzenie przez powodów działalności gospodarczej nie oznacza, że muszą znać się na prawie. Ostatecznie błędnie też uznał, że zobowiązanie już wymagalne może zostać przekształcone w zobowiązanie bezterminowe, nie przyjął jednak wpływu tej zmiany na bieg odsetek.

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcia, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności i na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu nie może polegać na prostym odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Wskazane przez skarżącego zagadnienia prawne nie mogą być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Dotyczą zagadnień bardzo ogólnych i już należycie wyjaśnionych. Oczekiwania w zakresie znajomości prawa stawiane osobom prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie profesjonalnej staranności w prowadzeniu swoich spraw obejmują wiedzę prawną związaną z przedmiotem tej działalności i dotyczącymi jej regułami obrotu gospodarczego i nie mogą abstrahować od rozmiaru działalności i sposobu jej organizacji, szczególnie w zakresie dostępu do pomocy prawnej.

Przy ocenie, czy podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi nadużycie prawa decydują okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące po stronie dłużnika i wierzyciela, a nawet niezależne od obu stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2009 r., II CSK 533/08, niepubl.; z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 166/09, niepubl. oraz z dnia 25 listopada 2010 r., III CSK 16/10, OSN-ZD 2011/C/51), przy czym możliwe jest przyjęcie, że doszło do takiego nadużycia nawet wtedy, kiedy przedawnienie spowodowały przyczyny obciążające wyłącznie dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 r.,

I CSK 386/08, OSNC-ZD 2009/D/109), a w zakresie orzekania o spełnieniu przesłanek do nieuwzględnienia z tej przyczyny zarzutu przedawnienia rozstrzyga sąd merytorycznie rozpoznający sprawę, dysponujący znaczną swobodą jurysdykcyjną, stanowiącą istotę stosowania art. 5 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 76/16, niepubl.).

Z kolei możliwość kształtowania już powstałego zobowiązania, w tym także zmiany terminu jego płatności, jest elementem takich instytucji jak np. odnowienie zobowiązania (art. 506 k.c.), czy ugoda (art. 917 k.c.). Wydłużenie terminu istnienia zaskarżalnej wierzytelności ponad ustawowy termin przedawnienia umożliwia też uznanie długu czy zrzeczenie się przedawnienia.

Okoliczności rozpatrywanej sprawy nie świadczą o ujawnieniu się nowych problemów, wymagających reinterpretacji art. 5 k.c., jako podstawy obezwładnienia zarzutu przedawnienia. Przesądza to o niewystąpieniu podstaw przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż także potrzebę wykładni przepisów prawa skarżący łączył z potrzebą pogłębionego objaśnienia art. 5 k.c.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i jurydycznych dociekań - jednoznacznie wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący powinien unaocznic tę oczywistość, jednak wskazując jedynie na argumenty mieszczące się w zakresie kognicji Sądu Najwyższego. Nie może więc powoływać się na wadliwość ustaleń faktycznych, ani opierać na innych faktach niż stanowiące podstawę rozstrzygnięcia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Okoliczności podniesione przez skarżącego skupiają się na wymaganiach, jakie stawiać należy podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą, jednak w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że art. 5 k.c. może znaleźć zastosowanie także w stosunkach między przedsiębiorcami.

W konsekwencji wymienione przez skarżącego podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wystąpiły. Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 w zw. Z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).